

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم دامی کشور

مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان خراسان رضوی

-
- عنوان پروژه: اثر عصاره هاماک (مخلوط چند گیاه دارویی) بر عملکرد، پاسخ ایمنی و PH روده جوجه‌های گوشتی
  - شماره مصوب پروژه: ۹۷۰۳۵۵-۰۲۳-۱۳-۴۳-۲۴
  - نام و نام خانوادگی مجری مسئول: (اختصاص به پروژه‌ها و طرح‌های ملی و مشترک دارد)
  - نام و نام خانوادگی مجری/مجریان: علی رضا حسابی نامقی
  - نام و نام خانوادگی ناظران:
  - نام و نام خانوادگی مشاور(ان):
  - نام و نام خانوادگی همکاران: امیرحسین علیزاده قمصری - محمد ناطق گلستان - علی اصغر عباسپور - مصطفی رجب زاده حصار
  - محل اجرا: مرکز تحقیقات و آموزش جهاد کشاورزی خراسان رضوی
  - تاریخ شروع: ۱۳۹۷/۴/۱
  - مدت اجرا: ۱ سال و سه ماه
  - ناشر:
  - شمارگان (تیراژ):
  - تاریخ انتشار:
  - این اثر در مورخ ۹۸/۱۰/۳۰ با شماره ۵۶۸۷۱ در مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی به ثبت رسیده است.
  - حق چاپ محفوظ است. نقل مطالب، تصاویر، جداول، منحنی‌ها و نمودارها با ذکر مأخذ بلامانع است.

چکیده:

آزمایشی به منظور بررسی اثرات استفاده از سطوح مختلف یک مخلوط از عصاره گیاهان دارویی (هاماک) بر عملکرد، میزان تلفات، وزن اجزای لاشه و PH روده در جوجه‌های گوشتی انجام شد. آزمایش در قالب طرح کاملاً تصادفی با تعداد ۷۲۰ قطعه جوجه راس ۳۰۸ (نر و ماده) در ۹ تیمار، ۴ تکرار و ۲۰ قطعه جوجه در هر واحد آزمایشی از سن ۱ تا ۴۲ روزگی انجام گردید. عصاره هاماک به دو فرم هاماک آغازین (۰-۲۱ روزگی) و هاماک رشد (۲۲-۴۲ روزگی) بر حسب میلی‌لیتر در لیتر محلول در آب آشامیدنی استفاده شد. گروه‌های آزمایشی شامل (۱) تیمار شاهد (فاقد مخلوط عصاره گیاهی)، (۲) یک میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره آغازین، (۳) دو میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره آغازین، (۴) یک میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره رشد، (۵) دو میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره رشد، (۶) یک میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره آغازین و یک میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره رشد، (۷) یک میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره آغازین و دو میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره رشد، (۸) دو میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره آغازین و یک میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره رشد و (۹) دو میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره آغازین و دو میلی‌لیتر عصاره هاماک در دوره رشد بود.

نتایج نشان داد که استفاده از سطوح مختلف مخلوط عصاره گیاهی هاماک آغازین و رشد اثری بر مصرف خوراک و وزن زنده جوجه‌های گوشتی نداشت و استفاده توأم هر دو عصاره باعث کاهش معنی‌دار وزن زنده شد ($P < 0/05$). بهترین ضریب تبدیل غذایی در تیمار مصرف‌کننده ۱ میلی‌لیتر عصاره هاماک آغازین مشاهده شد ($P < 0/05$). مصرف ۲ میلی‌لیتر هاماک ۱ و ۲ باعث کاهش معنی‌دار میزان گلوکز، کلسترول و تری‌گلیسیرید خون در جوجه‌های گوشتی شد ($P < 0/05$). درصد لاشه تحت تأثیر تیمارهای آزمایشی قرار نگرفت اما عصاره هاماک ۲ باعث کاهش چربی حفره بطنی شد ($P < 0/05$). مصرف متوالی هاماک آغازین و رشد بر افزایش جمعیت لاکتوباسیلوس‌ها در روده موثر بود ($P < 0/05$). نتایج کلی این پژوهش نشان داد که استفاده از عصاره هاماک در دوره آغازین و رشد در بهبود صفات تولیدی اثر چندانی ندارد اما باعث بهبود جمعیت میکروبی روده و فراسنجه‌های خونی در جوجه‌های گوشتی شد.

کلید واژه‌ها: جوجه گوشتی، عصاره گیاهان دارویی، عملکرد، جمعیت میکروبی روده